

МІЖНАРОДНИЙ (ІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ) КОНГРЕС З МЕДИЧНОГО І ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ПРАВА, БІОЕТИКИ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ (ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД РОБОТИ КОНГРЕСУ)

Доц. О. Г. Рогова

Харківська медична академія післядипломної освіти

19–21 квітня 2012 р. у Києві відбувся Міжнародний (ІІІ Всеукраїнський) конгрес з медичного і фармацевтичного права, біоетики та соціальної політики. У форумі взяли участь понад 200 представників медичної та юридичної громадськості з України й інших країн.

Конгрес організовано Академією адвокатури України, Комітетом з питань біоетики при Президії Національної Академії наук України, ВГО «Українською медико-правовою асоціацією» (ВГО «УМПА»), Спілкою адвокатів України, Всеукраїнським лікарським товариством та Інформаційним центром з біоетики за сприяння Міністерства охорони здоров'я України, інших державних органів, наукових установ, вищих навчальних закладів та громадських організацій.

Організатори вже втретє проводять всеукраїнський конгрес, присвячений медико-правовій проблематиці, проте цього разу він став унікальним для України форумом, зважаючи на високий рівень підтримки з боку фахових міжнародних організацій та широке представництво зарубіжних експертів. Зокрема, Конгрес підтримано Всесвітньою Асоціацією з медичного права, Європейською асоціацією з права в охороні здоров'я, Кафедрою ЮНЕСКО з біоетики, Всесвітньою психіатричною асоціацією. У цьому представницькому науково-практичному форумі взяли участь фахівці з Бельгії, Бразилії, Великої Британії, Грузії, Ізраїлю, Ірландії, Македонії, Нідерландів, Польщі, Російської Федерації, США, Туреччини, Угорщини, Франції та інших країн.

Учасники мали змогу почути виступи корифеїв медичного права — проф. Амнона Кармі,

проф. Генрієтт Роскам Еббінг, проф. Анн-Марі Дуге, академіка Ю. Д. Сергеева й інших.

Робочу і, разом із тим, піднесену атмосферу створили вступні промови президента Спілки юристів України Валерія Євдокимова, президента Спілки адвокатів України Лідії Ізовітової та президента Українського медичного клубу Івана Сороки. Як зазначив у вітальному слові, проголошеному від імені Всесвітньої асоціації з медичного права, член Виконавчого комітету цієї міжнародної організації адвокат Орен Асман, щоразу київський форум висвітлює медико-правові питання ширше і глибше.

З привітальним словом та доповіддю «Актуальні проблеми сучасної медицини і фармації у дзеркалі українських реалій: етичні та правові аспекти» звернулася до учасників конгресу Р. Ю. Гревцова, адвокат, канд. юрид. наук, директор Інституту медичного і фармацевтичного права та біоетики Академії адвокатури України, президент ВГО «Українська медико-правова асоціація», керуючий партнер юридичної компанії «Yurkraft Medical».

Зокрема, Р. Ю. Гревцова зацентувала на змістовному зв'язку проблематики І Всеукраїнського конгресу з медичного права і соціальної політики, ІІ Всеукраїнського конгресу з медичного права, біоетики і соціальної політики з міжнародною участю та Міжнародного (ІІІ Всеукраїнського) конгресу з медичного і фармацевтичного права, біоетики та соціальної політики, метою якого є обговорення тенденцій розвитку систем охорони здоров'я та права в охороні здоров'я (ОЗ) у світовому контексті, визначення низки глобальних викликів і національних відповідей. Р. Ю. Гревцова визначила

напрями наступних інституційних перетворень у сфері ОЗ.

Майбутньому цього права в ОЗ у світі та Європі присвятили свої доповіді проф. Аммон Кармі, почесний президент Всесвітньої асоціації з медичного права (Ізраїль), та проф. Генрієтт Роскам Еббінг, віце-президент Європейської асоціації права в охороні здоров'я (Нідерланди). Як зазначила проф. Генрієтт Роскам Еббінг, системи ОЗ різних країн Європи мають подібні проблеми, спільними є загрози для громадського здоров'я.

Проф. Аммон Кармі (Ізраїль), керівник Кафедри ЮНЕСКО з біоетики, почесний президент Всесвітньої асоціації з медичного права, директор Міжнародного центру здоров'я, права та етики університету Хайфи, декан юридичного факультету університету Цфату, поділився з учасниками конгресу власними міркуваннями щодо майбутнього медичного права у світі.

Проф. Ю. Д. Сергеев (Росія), член-кор. РАМН, заслужений юрист Російської Федерації, д-р мед. наук, завідувач кафедри медичного права Московської медичної академії ім. І. М. Сеченова, президент Національної асоціації медичного права Російської Федерації, член Ради директорів Всесвітньої асоціації медичного права, у своїй доповіді простежив тенденції розвитку медичного права на пострадянському просторі, наголосив на спорідненості багатьох проблем, що перебувають у центрі уваги науковців та практиків багатьох країн.

Під час пленарного засідання «Перетворення в системах охорони здоров'я країн сучасного світу: етичні, правові та організаційні питання» обговорювалося чимало цікавих і змістовних доповідей.

Пан А. П. Гук (Україна), голова правління ГО «Ініціативи у громадській охороні здоров'я», експерт Комітету економічних реформ при Президентові України, запропонував присутнім докладну доповідь «Еволюція системи ОЗ України: вчимося ефективно використовувати ресурси», у якій увагу акцентував на причинах та наслідках невідповідності чинної системи ОЗ сучасним потребам суспільства; меті та завданнях реформ медичного обслуговування.

Проф. А. С. Немченко (Україна), завідувач кафедри організації та економіки фармації

НФаУ, д-р фарм. наук, заслужений діяч науки і техніки України, проаналізувала тенденції та складові формування національної лікарської політики, зорієнтувавши її на норми ВООЗ та ЄС. Проф. А. С. Немченко підкреслила значення оцінки технологій в ОЗ та зупинилася на методології соціально ефективної цінової політики єдиних роздрібних цін на лікарські засоби, надала характеристику системи референтних цін на ЛЗ.

Важливі питання управління ОЗ у Європейському Союзі та його впливу на надання медичної допомоги у країнах-членах ЄС було висвітлено в доповіді професора Краківського університету економіки Павла Бялиніцькі-Бірули (Польща).

Під час пленарного засідання «Актуальні проблеми охорони здоров'я та біоетики» виступили Дангата Йоганна (Велика Британія) з доповіддю «Автономія пацієнта: гальмо на шляху до відповідальності за шкоду внаслідок надання медичних послуг»; Арда Берна (Туреччина) «Медичний експеримент і етика: погляд з точки зору турецького законодавства»; С. Ф. Глузман (Україна) «Правові та етичні проблеми української психіатрії».

Проблеми застосування етичних кодексів у сфері ОЗ стали предметом обговорення у двох доповідях — проф. В. Л. Кулініченко (Україна), д-ра фарм. наук, завідувача кафедри філософії НМАПО ім. П. Л. Шупика, який виступив з доповіддю «Етичний кодекс лікаря України: шлях від реальності до ідеалу» та доц. О. Г. Рогової (Україна), канд. юрид. наук, члена комітету біоетики ХМАПО, члена правління ВГО «УМПА», яка запропонувала присутнім доповідь «Застосування етичних кодексів у медицині».

Доповідь Д. В. Карамішева (Україна), д-ра наук держ. управління, завідувача кафедри менеджменту і адміністрування НФаУ, проф. кафедри управління охороною суспільного здоров'я ХАРПІ НАДУ при Президентові України, віце-президента ВГО «УМПА», було присвячено захисту професійної відповідальності медичних працівників через механізм взаємного страхування.

Нещодавно прийнятий Етичний кодекс пацієнтського руху, розроблений за ініціативи Спільки захисту прав пацієнтів «Здоров'я нації»,

презентувала голова правління ВГО «УМПА» Зоряна Черненко (Україна).

У ході пленарного засідання «Актуальні організаційні та правові питання здійснення медичної і фармацевтичної діяльності» П. М. Вітте (Україна), канд. мед. наук, провідний науковий співробітник, генеральний директор інформаційного центру з біоетики, член Правління ВГО «УМПА», зупинився на проблемах стандартизації етичної та правової експертизи біомедичних досліджень.

Проблему визначення медичної дієздатності було блискуче розкрито у доповіді виконавчого директора Європейської асоціації з права охорони здоров'я Тома Гоффіна (Бельгія).

Г. В. Гусева (Україна), директор Департаменту нормативно-правового забезпечення та міжнародних зв'язків Державного експертного центру МОЗ України, проаналізувала «Організаційно-правові аспекти державної реєстрації лікарських засобів в Україні. Законодавчі зміни 2011 року, що вразили фармацевтичний ринок». У висновках, поданих Г. В. Гусевою, зазначалося, що діяльність фармацевтичної галузі в Україні регламентується цілою низкою нормативно-правових актів, розроблених суворо відповідно до «acquis communautaire» (правового надбання) у фармацевтичній сфері Європейського Союзу. Доповідь отця Адама Ахаладзе (Грузія), д-ра мед. наук, проф., ректора Університету ім. Св. Цариці Тамари, голови Департаменту ОЗ Грузинської Патріархії, «Концепція біотичної антропології і сурогатна парадигма сім'ї», емоційно представлена учасникам конгресу під час пленарного засідання «Актуальні проблеми охоронооздоровчого права та біоетики», започаткувала палку дискусію між прихильниками та супротивниками застосування допоміжної репродуктивної технології (ДРТ) сурогатного материнства, яку було продовжено під час міжнародного симпозіуму «Правові та етичні проблеми застосування допоміжних репродуктивних технологій», що проходив у рамках конгресу. На цьому симпозіумі поділилися думками фахівці з України, Грузії, Бразилії, Франції та Росії.

Проф. Анн-Марі Дуге (Франція), президент Асоціації дослідників і викладачів із медичного права, розповіла про обмеження щодо

застосування ДРТ, які існують у Франції, та проблему нерівності доступу до них з огляду на істотні відмінності у законодавчому регулюванні цих технологій у різних європейських країнах.

Адвокат Маріанна Чавес (Бразилія) розповіла про зміни, які відбулися у правовому регулюванні ДРТ (зокрема сурогатного материнства) останнім часом у Бразилії.

Керівник Школи біоетики Українського католицького університету, декан філософсько-богословського факультету отець д-р Ігор Бойко (Україна) у доповіді «Етичні аспекти маніпуляції людським життям і сурогатне материнство» наголосив, що нині Україна належить до тих небагатьох країн, де сурогатне материнство дозволяють, натомість у Європі, зокрема у Скандинавських країнах, Німеччині, Франції, Італії, Іспанії, Португалії, Туреччині, воно заборонене.

Блискучу доповідь «Зміни у правовому регулюванні ДРТ у Росії у зв'язку з прийняттям нового закону про охорону здоров'я» проголосив адвокат К. М. Світнев (Росія), який на підставі вагомих аргументів довів, що бажання людини мати дітей має цілком природний характер, і для людей з обмеженими репродуктивними можливостями, яких тепер уже мільйони, ДРТ стає універсальним засобом подолання як біологічного, так і соціального безпліддя.

Практичні аспекти правового захисту фізичних осіб у програмах ДРТ за участю третьої особи висвітлила у своїй доповіді Л. Смагіна, віце-президент Всеукраїнської фундації компаній з організаційно-правового забезпечення програм ДРТ, директор Міжнародного агентства з супроводження репродуктивних технологій «ІРТСА».

Особливу увагу звернули на проблему української психіатрії. Процес засвідчив проведений у межах конгресу міжнародний симпозіум «Психіатрія, психологія, право та етика», підтриманий Всесвітньою психіатричною асоціацією та Асоціацією психіатрів України. За словами президента Асоціації психіатрів України Семена Глузмана, якщо за радянських часів психіатрію використовували у політичних цілях, то нині існують випадки зловживань із метою отримання майнової вигоди. Для

викорінення цього явища необхідно ефективніше використовувати правові механізми. На організаційно-правових аспектах надання психіатричної допомоги зупинилися доцент із Оксфорду Сіна Фейзел (Велика Британія), співголови секції з психіатрії, права та етики Всесвітньої психіатричної асоціації Таль Бергман Леві та Орен Асман (Ізраїль) та адвокат Вашингтон Фонсека (Бразилія), які виступили на симпозіумі з ключовими доповідями.

Чимало дискусійних питань обговорювали на секції, присвяченій етичним та правовим аспектам клінічних випробувань лікарських засобів. Доповідь керівника комітету з медичного права Асоціації правників України О. Беденко-Зваридчук (Україна) була присвячена актуальній темі захисту персональних даних учасників клінічних досліджень.

Цікавим був виступ юриста Сані Йовановської (Македонія) на тему «Химеризм: міф, що стає реальністю». Значний інтерес викликала доповідь та тему «Етичні та правові аспекти сучасної трансплантології», зроблена проф. Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця Петром Музиченком.

Серед доповідей, які пролунали на Конгресі, були й такі, що присвячувалися соціально-медичному і правовому захисту людей літнього віку (Круглий стіл конгресу). Надзвичайно цікавим та зворушливим був виступ головного геріатра України, професора Віри Чайковської, яка зупинилася на існуючому стані та перспективах розвитку медико-соціального обслуговування населення похилого віку в Україні. Керівник соціально-гігієнічного відділу Інституту геронтології ім. Д. Ф. Чеботарьова НАМН України Олександр Поляков наголосив на питаннях, присвячених пенсіонерам, що продовжують працювати, а також запропонував низку шляхів їхнього розв'язання.

Велику зацікавленість у присутніх викликали доповіді проф. Наталії Седової, завідувачки кафедри Волгоградського державного медичного університету, та Олексія Тиртишного, декана юридичного факультету Російського нового університету (РФ), присвячені викладанню медичного права й біоетики.

Генеральний директор Інформаційного центру з біоетики Петро Вітте наголосив на необхідності подальшого впровадження біоетики й охоронооздоровчого права (циклу медико-правових дисциплін) у навчальні плани медичних і юридичних вишів і факультетів, підвищення кваліфікації медичних і фармацевтичних працівників, організаторів охорони здоров'я та фахівців у галузі права з біоетичних питань та питань охоронооздоровчого права.

У фокусі уваги опинилися й питання підвищення кваліфікації медпрацівників та юристів із медичного і фармацевтичного права та біоетики. Учасники конгресу ухвалили виконувати концепцію біоетичної освіти ЮНЕСКО, а також підтримувати впровадження плану ЮНЕСКО з біоетичної освіти у вищі медичні навчальні заклади.

Було окреслено напрями міжнародного співробітництва та розпочато роботу щодо низки спільних із зарубіжними колегами проєктів, які, без сумніву, сприятимуть підвищенню рівня правової захищеності пацієнтів і медичних працівників та задовольнятимуть громадян взаємодією із системою охорони здоров'я. Просуваючись від теоретичних узагальнень до практичних інновацій, конгрес ознаменував новий етап розвитку українського права в охороні здоров'я та біоетики у тісному зв'язку між собою та в міжнародному контексті.

Детальнішу інформацію про конгрес можна знайти на сайті Академії адвокатури України.